

מסורת הש"ס

א) [ערוכין יג:ז] (ט) ערוכין ג, א) [מ"ק יב:] הירוחית, י) [ב"ב גמ'א:] ט) [מ"ק טז. ע"ש:] א) מ"א: ס"י ק"י קט"ה, א) [רמב"ם פ"ד מהל' אבן ה"ד, ח) [מ"ק טז. ע"ש:] ט) שם, י) [במות קרב: טז: טו:] ממד: לג: כתיבו: כח: ז) [גון גון על זה ממלא ב' המים שמברא אמי האזן מהר"ל מפראג בספר זכות מ"א פ"ג:] א) [בסוחרא וסוף פסוקת הרמ"א ו"ל וכן בס' ע"ש:] כתיב: כתיב: כתיב: על הכרם שמת הלל, ח) [גמ'א: שמע"ה ע"ה ה"ה ט"ס,]

הגהות הב"ח

גמ' [שנאמר פערולי שמעמי כי כרסו חלש וכתוב כל אלה מבני עובד אלוס המה זכניהם:]

גליון הש"ס

גמ' כל הרוחק את השעה. מ"א: כ"י קט ע"מ: שם כל הנחה בסעודה מ"א: סוף ס"י קט ור"י מקמ"ס קמ"ס:

מוסף רש"י

כל הרוחק את השעה. ממניע להעשיר ולהתגדל ורואה שא"ט נחלת, וק' על פי חזון וסוף למתקיים ומכנס עצמו לגבוה (שורבין יג:ז). וכל הנדחה מפני השעה שעה נדחת מבניו. וערוכין ט: שעה עומדת לו, לאחר זמן עמידה לעמוד לו שעה נחלת (שם). כ"י. שהיה כ"י נמשכות ונכרימות (שורבין ז). מי ששנה משנה ונכרימות סדורין לו נמשכות מהר מ"י (הוריות יד). סדורות מ"י נמשכות מהר מ"י ששמן מרוב אצל לו היה מופלג כרסה (רש"י גמ'א: עוקר הרים. תמק' ומופלג כרסה א"ש' שאין משנה ונכרימות סדורין לו כל כך (הוריות ט). שהכל צריכין למרי חטיא. כלומר רב יוסף הוא מרי חטיא, שמשנה ונכרימות סדורין לו מ"י ששונה נמשכות מהר מ"י. דמשה ונכרימות אנוסין להכחא (שם). כלדאי. חומים כוכבים (כתב'י). מלך רבה שערין ותרתי שנין. ומת ויבן רב יוסף גדלש (כתובות ג:). אפילו אומנא לביתיה לא קרא. שאל ר'ה לנחש שררה כנחשו כל אותן השנים שאל ר'ה אפילו כהן שררה, שאל ר'ה להבא שום אומן לתוך ביתו, אלא כשהיה ר'ה לנחש דם היה האומן על לביתיה דרבה ודם היה מקח, וא"ת נגדכי שאל ר'ה לנחש שררות עצמיו כל אותן השנים שאל ר'ה שאל ר'ה, כלומר שאל היה לו פני' לנחש עצמו אלא היה עוסק כל שעה בחסרה לפני ר'ה (הוריות יד). עבירה של קוריה. א"ס על לטענה ממקום לתקום לו לתתה כנחש ש"א טעם רוב משי הקורה, הכי נמי יעקב אבינו הוא בעל הקורה, שכל על גידול בעל מנהג נמשכות ומשולל הכי כתיב יעקב שני אלהי יעקב, כוכות יעקב שעלו סדנ' מלי' לוכות את ישראל (רש"י גמ'א: ילכו מחיל אל חיל. שילט מ"ת הממלכה לבית הכנסת ומ"ת הכנסת לבית המדרש, ומ"ת הכנסת לבית המדרש, אמר ירשה אל אלוס נחין (ת"ק כס). ענין אמר ילכו מחיל אל חיל, דמשתע משום דילט מ"ת הכנסת, אל חיל דית' המדרש, לפיכך וכן שילט אל אלוס נחין (רש"י גמ'א: הדרן עלך מסכת ברכות

הרואה פרק תשיעי ברכות

סד.

שנאמר פעלתי השמיני. בני עובד אלוס קא חשיב דכדרי הימים וקא חשיב ממניא והיא תשיעית כל אחת ילדה ששה הם חמשים וארבע הוסף עליהם שמונה ננים הראשונים הרי ששים ושנים לעובד אלוס: **הדוחק אם השעה**. כגון אכשלוס שזקש למנוח בחוקה: **אטעריא לאו שעתא**. להיות אחד מהם ראש ישיבה: **אטעריא לאו גרסי**. הולכר לרס חכמים: **סיני**. היו קורין לרב יוסף שהיה בקי בצרייתות הרצה: **עוקר הרים**. לרצה צר נחמני שהיה מחודד יותר בצלפול: **למרי חטיא**. למי שקצץ מצואה למכור כלומר למי שקצץ שמועות:

שנאמר י פעלתי השמיני א) וכתוב כי ברכו אלהים ב כל אלה [מבני] ל) עובד אדום המה ובניהם ואחיהם (אנשי) [איש] חיל בכח לעבדה ששים ושנים לעובד אדום אמר ר' אבין הלוי א) כל הרוחק את השעה שעה דוחקתו וכל הנדחה מפני השעה שעה נדחת מפניו מדרבה ורב יוסף א) דרב יוסף סיני ורבה עוקר הרים אצטריכא להו שעתא ב) שלחו להתם סיני ועוקר הרים איזה מהם קודם שלחו להו סיני קודם ג) שהכל צריכין למרי חטיא אף על פי כן לא קבל עליו ר' יוסף דאמרי ליה כלדאי מלכת תרתין שנין מלך רבה עשרין ותרתין שנין מלך רב יוסף תרתין שנין ופלגא כל הנך שני דמלך רבה אפילו אומנא לביתיה לא קרא: ואמר רבי אבין הלוי מאי דכתיב יענך ה' ביום צרה ישגבך שם אלהי יעקב אלהי יעקב ולא אלהי אברהם ויצחק מכאן לבעל הקורה שייכנס בעביה של קורה: ואמר רבי אבין הלוי כל הנהגה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה כאילו נהנה מזיו שכינה א) שנאמר ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משה לפני האלהים וכי לפני אלהים אכלו והלא לפני משה אכלו לומר לך כל הנהגה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה כאילו נהנה מזיו שכינה: ואמר רבי אבין הלוי הנפטר מחברו אל יאמר לו לך בשלוס אלא לך לשלוס שהרי יתרו שאמר לו למשה לך לשלוס עלה והצליח דוד שאמר לו לאבשלום לך בשלוס הלך ונתלה: ואמר רבי אבין הלוי א) הנפטר מן המת אל יאמר לו לך לשלוס אלא לך בשלוס שנאמר ואתה תבא אל אבותיך בשלוס: אמר רבי לוי בר חייא א) היוצא מבית הכנסת ונכנס לבית המדרש ועוסק אמר רבי לוי בר חייא ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון. אמר רבי חייא בר אשי אמר רב א) תלמידי חכמים אין להם מנוחה אל בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון: אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך אל תקרי בניך אלא בוניך י) שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול י) יהי שלום בחילך שלוח בארמנותיך י) למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך י) למען בית ה' אלהינו אבקשה טוב לך י) ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלוס:

הדרן עלך הרואה

וסליקא לה מסכת ברכות

בתורה א) וזכה ומקבל פני שכינה שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון. אמר רבי חייא בר אשי אמר רב א) תלמידי חכמים אין להם מנוחה אל בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון: אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך אל תקרי בניך אלא בוניך י) שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול י) יהי שלום בחילך שלוח בארמנותיך י) למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך י) למען בית ה' אלהינו אבקשה טוב לך י) ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלוס:

הדרן עלך הרואה וסליקא לה מסכת ברכות

אחר השלמת המסכתא יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך

הדרן עלך מסכת ברכות והדרן עלך. דעתן עלך מסכת ברכות ודעתן עלך. לא נתנשי מינך מסכת ברכות ולא תתנשי מינך לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי:

יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אמונתנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא. ח) חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל. ונהיה בלנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל בלנו יודעי שמך ולומדי תורתך: מאזיבי תחבמני מצותיך בי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקך למען לא אבוש: לעולם לא אשבח פקודיך כי כם חיינתי: ברוך אתה יי למדני חקך: אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות. שאנו משבימים והם משבימים. אנו משבימים לדברי תורה והם משבימים לדברים בטלים. אנו עמלים והם עמלים. אנו רצים והם רצים. אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת. שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון מלפניך יי אלהי בשם שעזרתני לסיים מסכת ברכות כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסייםם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה. וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע עד עולם. ותתקיים בי בהתהלכך תנחה אותך בשבבך תשמר עליך והקיצות היא תשיחך. כי בי רבו ימיי ויוסיפו לך שנות חיים: אותך ימים בימינה בשמאלה עשר וקבוד: יי עוז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלוס:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא, ולאחיא מתיא, ולאסקא לחיי עלמא, ולמבנא קרתא דירושלם, ולשכלל היכליה בגוה, ולמעקר פולחנא נוכראה מארעא, ולאקבא פולחנא דשמיא לאתריה, וימליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה, ויצימח פרקנה ויקרב משיחה. בחייכו וביומיכו ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן. יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמא. יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתגדל ויתעלה ויתגדל שמה דקדשא בריך הוא. לעלא מן כל ברכתא ושיקתא תשבחתא ונהמתא דאמירין בעלמא, ואמרו אמן: על ישראל ועל רבנן, ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון, ועל כל מאן דעסקין באורייתא, די באתרא (קדישא) הדין ודי בכל אתר ואתר, יהא להון ולכון שלמא רבא חנא וחסדא ורחמי וחיי אריכי ומזוני וריחי ופרקנא מן קדם אבדוהן די בשמיא וארעא ואמרו אמן: יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל, ואמרו אמן: עושה שלום במרומיו הוא ברחמינו יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

מזוה בימינו, ארבע ציציות בליתו, הוא שדודי אומר שבע ביום הללתיך, ואומר חונה מלאך ייי סביב ליראיו ויחלם. סליק פ"ש וסליקא לה פ"ר מסכתא ברכות לפ"ש

עין משפט ור מצה

צג א טו ט"ז א"ח ס"י קנה ספיק א:

תורה אור השלם

- עמיאל הששי יששכר השביעי פלתי השמיני כי ברכו אלהים:
- דברי הימים א כו ה כל אלה מבני עבד אדם המה ובניהם ואחיהם איש חיל בכח לעבדה ששים ושנים לעבד אדם:
- דברי הימים א כו ח יענך יי ביום צרה ישגבך שם אלהי יעקב: תהלים כ ב וקח יתרו חתן משה עלה ויחבסו לאלהים ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משה לפני האלהים: שמות יח יב ויך משה ויטב אל יתר חותנו ויאמר לו אלקה נא ואשובה אל אחי אשר במצרים ויראה העדרם חיים ויאמר יתרו למשה לך לשלוס: שמות ד יח ויאמר לו המלך לך בשלוס וקח ויך חברותי:
- שמואל ב טו ט ואתה תבוא אל אבתיך בשלוס תקבר ביהרם טובה: בראשית טו ט ולכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון:
- תהלים פד ח וכל בניך למודי יי ורב שלום בניך: ישעיהו נד יג שלום רב לאהבי תורתך ויאן למו מביתך:
- תהלים קט קסה ויהי שלום בחילך שלוח בארמנותיך: תהלים קכב ז למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך: תהלים קכב ח למען בית יי אלהינו אבקשה טוב לך:
- תהלים קכב ט וי עז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלוס:
- תהלים כט יא

רבינו ניסים

תלמידי חכמים אין להם מנוחה. בגמרא דבני מערבא במסכת שביעית בפרק רביעי פירשו כי זו הציגות שהן יגיעין היא (משבחין) (שמשבחין) ומקלסין ונוסין בתורה כדאמר ר' יונה בשם ר' חייא בר אשי תתירין חזרין להתיגע מבתי כנסתין לבתי מדרשות מאי טעמא דתריב (תהלים פד) ילכו מחיל אל חיל: סליקא לה להא מסכתא

רבינו חננאל (רמשיך)

שנין, אשתכח דמלך בר י"ח שנין, ועוד אמר ר' אבון, כל הנגה מסדור תלמידי חכמים שרוי בתוכה כאילו נהנה מזיו השכינה, שני ורבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם, וכי לפני האלהים אכלו והלא לפני משה אכלו, אלא ללמדך שכל הנגה מסעודה שתלמיד חכמים שרוי בתוכה כאילו נהנה מזיו השכינה. אמר ר' לוי הנפטר מן החי לא יאמר לו לך בשלוס אלא לך לשלוס (שהרי מצוינו ליתרו חותן משה שאמר לך לשלוס הלך והצליח, אבל דוד [שאמר] לאבשלום לך בשלוס הלך ונתלה. הנפטר מן המת לא יאמר לו לך לשלוס [אלא] לך בשלוס, שני ואתה תבוא אל אבתיך בשלוס. חכמים מן הכנסת ונכנסת לבית המדרש ונעוסין בתורה עליה הכתובת אומר לכו מחיל אל חיל ג, יירושלמי: תני (בבבש רבי אמר) אין אחד [מישראל] שאינו עושה מאה מצות בכל יום, קורא קריית שמע שורית ועריכת ומברך לפניהם ולאחריהם, בכל פעם ששונה מצוה, עושה מצוה מברך, וכן היה אומר אין אחד משראלי שאין מצות מקפות אותו, מפיליין בראש ובזרועו,